

License Information

Study Notes - Book Intros (Tyndale) (Swahili) is based on: Tyndale Open Study Notes, [Tyndale House Publishers](#), 2019, which is licensed under a [CC BY-SA 4.0 license](#).

This PDF version is provided under the same license.

Study Notes - Book Intros (Tyndale)

Danieli

Wakati Danieli alipokuwa akifikia utu uzima, Babeli ilikuwa inastawi. Wakati huo huo, watu wa Israeli walikuwa wakihamishwa kutoka Yuda kwenda Babeli. Je, watu wa Mungu wangeweza kutumaini kufurahia maisha tena kama taifa teule la Bwana? Kupitia uzoefu wa Danieli kama mfungwa na kama afisa wa serikali, na kupitia ujumbe maalum, Mungu alimfunulia Danieli nguvu zake na mpango wake kwa historia, akionyesha kwamba angewaokoa watu wake kutoka uhamishoni na hata kutoka kwa kifo.

M pangilio

Mwaka wa 605 Kabla ya Kristo (KK), Nebukadneza wa Pili wa Babeli (605–562 KK) alishambulia Yerusalem na kuwachukua baadhi ya Waisraeli kama mateka kurudi Babeli, wakiwemo baadhi ya vijana wa familia ya kifalme ya Yuda ([1:1-4](#)). Katika tukio hili la kihistoria, Mungu alianza kupeleka watu wake uhamishoni kama alivyokuwa ameonya angefanya. Waisraeli walikuwa wamevunja imani na Mungu kwa kuvunja agano lake ([Kumb 28:36, 64](#); [Yer 11:1-17](#); [25:11-12](#); [29:10-11](#)). Kupitia mfalme mwenye nguvu Nebukadneza, Mungu aliwahukumu watu wake Israeli ([Yer 25:9](#)). Wakati huo, Danieli na marafiki zake walanza mchakato wa kuingizwa katika utamaduni ulioamriwa na Nebukadneza ambao ultishia kuwameza katika njia ya kipagani huku ukifuta utambulisho wao kama watu watakatifu wa Bwana (tazama [Kut 19:5-6](#)).

Wakati huo huo, Wababeli waliendelea kuharibu Yuda na Yerusalem. Mnamo 597 KK, Waisraeli zaidi walichukuliwa kwenda Babeli, na mnamo 586 KK, Yerusalem iliharibiwa. Baada ya 586 KK, Yuda haikuwa tena taifa; watu wa Mungu walikuwa hawana msaada na matumaini kabisa. Katika kipindi hiki cha chini kabisa katika maisha yao, watu wa Mungu wakawa mkia wa mataifa, si kichwa chao (tazama [Kumb 28:13, 44](#)). Ilionekana kwamba wangeweza tu kufyonzwa na Babeli na kutoweka kutoka kwenye jukwaa la historia.

Ahadi kwamba wazao wa Abrahamu wangekuwa baraka kwa mataifa yote ilionekana kuwa haina matumaini ([Mwan 12:1-3](#)). Mataifa makubwa ya Mataifa ya kale ya Mashariki ya Karibu, kwanza Ashuru kisha Babeli, yalitawala dunia. Je, Israeli ingepata nini katika uhamisho? Je, ahadi za Mungu kwa Abrahamu, Isaka, Yakobo, na Mose zingeweza kuwa vipi? ([Kut 19-20](#)), na Daudi ([2 Sam 7:1-29](#))? Je, Mungu angefanya kazi kwa msingi wa maneno yake ya matumaini kupitia manabii wake? Mungu angewaokoa vipi watu wake kutoka uhamishoni?

Danieli aliweka uaminifu wake, akawaheshimu watu wake, na kumtukuza Mungu wake kupitia tawala za wafalme kadhaa wa Babeli hadi mwisho wa Uhamisho wa Babeli. Wakati watu wa Mungu walivumilia "kifo cha uhamisho" ([Ezek 37](#)), Mungu alimwonyesha Danieli maono ya siku zijazo, wakati Mfalme ajaye atapokea nguvu na kutawala milele.

Mwaka wa 539 KK, Koreshi wa Uajemi alitikisa dunia kwa kuvamia Babeli, kuingia katika mji

mkuu, na kuushinda pamoja na mtawala wake mwenye kufuru, Belshaza, kama nabii Isaya alivyotabiri angefanya ([Isa 44:26-45:7](#)). Danieli alishuhudia amri kwamba watu waliokuwa mateka wangeweza kurudi makwao (tazama [Ezra 1:2-4](#)). Hii ilitimiza unabii wa Yeremia ([Yer 25:11-12](#); [29:10-11](#)) na kujibu maombi ya Danieli mapema mwaka huo huo ([Dan 9:1-19](#)). Baada ya miaka sabini ya utumishi, watu wa Mungu walikuwa wakirejeshwa.

Bwana aliwapa watu wake watakatifu faraja kwa ajili ya siku zijazo kupitia Danieli kwa kuchora historia kwa maono na ndoto. Mungu alizungumza ili kuwapa watu wake matumaini mapya walipokabiliana na siku zijazo za kutisha.

Muhtasari

Kitabu cha Danieli kinashughulikia kipindi kutoka 605 KK hadi karibu 535 KK [sira 1-6](#) zinaonyesha matukio na hadithi zinazoonyesha uaminifu wa Mungu kwa Danieli na marafiki zake walipobaki waaminifu kwa Mungu na sheria yake. Mara tatu, mateka wa Kiebrania walikabiliwa na amri za kifalme zilizokwenda kinyume na sheria ya Mungu ([sira 1, 3, 6](#)); mara zote tatu, walionyesha hekima huku wakimtii Mungu, naye akawaokoa kutokana na madhara. Mara tatu, Mungu alizungumza kupitia Danieli kutafsiri ufunuo aliquwa amewapa wafalme wapagani ([sira 2, 4, 5](#)). Maneno ya Danieli na matukio yaliyofuata yalionyesha kwamba Mungu ana nguvu na mamlaka ya mwisho duniani.

Kwenye [sira 7-12](#), mtazamo unahamia kwenye ukuu wa Mungu juu ya mwelekeo wa historia. [Sira ya 7](#) inatumia alama za wanyama kusimulia hadithi ile ile inayopatikana katika [sira ya 2](#): Historia ya dunia itafikia kilele katika kuanzishwa kwa Ufalme wa Mungu, lakini kwanza kutakuwa na upinzani mkali dhidi ya Mungu na makusudi yake. Sura ya 8 inaangazia majukumu ya Uajemi na Ugiriki, ikimalizika na matendo ya mtawala mwovu anayepinga watu wa Mungu. Sura ya 9 inaonyesha maombi ya ajabu ya Danieli ambayo yamechochewa na unabii wa Yeremia wa miaka sabini ya utumishi ([9:1-2](#)). Maombi hayo yaligusa moyo wa Mungu na kusaidia kumaliza Uhamisho. Kwa sababu ya sala hiyo, malaika Gabrieli alitumwa kwa Danieli kumfunulja kipindi cha miaka sabini ya seti saba zinazokuja, muhtasari wa mpango wa Mungu wa kuanzisha watu wake na kushughulika na watesi wao. Katika [sura 10-12](#), kitabu kinahitimishwa na maono ya mwisho yanayoonyesha historia kutoka mwaka wa tatu wa Koreshi (536 KK), hadi wakati wa Ugiriki na Roma, na hadi wakati wa ufufuo. Danieli aliquwa mwaminifu kwa wito wake, na Mungu anaahidi kwamba atafufuliwa mwishoni ([12:13](#)).

Uandishi na Tarehe

Wasomi wamejadili bila kikomo kuhusu tarehe ambayo kitabu cha Danieli kiliwekwa katika umbo lake la mwisho. Wasomi wengi wa kihafidhina wanadai kwamba Danieli aliandika kitabu hicho mwishoni mwa miaka ya 500 Kabla ya Kristo (KK). Kitabu kinadai kuwa unabii wa kinabii ([2:29–31](#); [4:24](#); [7:1–12:13](#)), na mwandishi anamuweka Danieli katika miaka ya 500 ([2:1](#); [5:1](#); [10:1](#)). Kitabu kinaonyesha ujuzi bora wa historia ya Babeli, ingawa masuala fulani ya kihistoria yanajitokeza.

Wasomi wengine wanapendekeza kuweka tarehe ya kitabu hicho karibu na 164 Kabla ya Kristo (KK), hasa kwa sababu Danieli anafafanua matukio hadi wakati huo—utabiri katika [11:1–35](#) unadhaniwa kuwa wa kina sana kuhusu matukio yaliyotokea kati ya 190 na 164 Kabla ya Kristo (KK) kiasi kwamba haukuweza kutolewa miaka 300 kabla.

Kata hivyo, kuna matatizo katika kuondoa tarehe ya mapema kwa kitabu hicho. Zaidi ya yote, kitabu katika hali yake ya sasa kinahusishwa waziwazi na Danieli pekee; tarehe ya marehemu inadhani kwamba Danieli hangeweza kuwa mwandishi. Ikiwa Danieli mwenyewe hakuandika unabii wa utabiri, basi madai ya kitabu yanakosa uadilifu unaohitajika kwa mmoja wa manabii waliovuviiwa na Mungu na yangekabiliwa na ugumu wa kukubaliwa katika kanuni ya Kiebrania. Mojawapo ya madai makubwa ya Danieli ni kwamba Mungu anaweza kutabiri siku zijazo ([2:27–29](#); [10:21](#)). Bila kukataa kwamba usahihi wa maelezo ni wa kushangaza, utabiri huu haupaswi kudhaniwa kuwa hauwezekani: Nani atasema kwa maelezo gani Mungu anaweza kufunua siku zijazo kwa manabii wake?

Maono ya Danieli pia yana sifa za fasihi ya kiunabii. Fasihi ya kiunabii ilikuwa maarufu sana mionganini mwa maandiko ya Kiyahudi ya kipindi cha kati ya Agano la Kale na Jipyä (baada ya 400 Kabla ya Kristo (KK)), hivyo imesemekana kuwa kitabu hicho hakiwezi kuwa kiliandikwa kabla ya wakati huo. Hata hivyo, tafiti za hivi karibuni zimependekeza kwamba mawazo ya kiunabii yapo katika vitabu vya Biblia kutoka kipindi cha uhamisho. Kwa hiyo inawezekana kufikiria Danieli kama mfano wa unabii wa baadaye.

Kwa muhtasari, si jambo lisilowezekana kuona kitabu cha Danieli kama kilichoandikwa katika miaka ya 500 KK na Danieli mwenyewe. Hoja za uandishi wa baadaye hazikosi matatizo, na

mtazamo wa jadi unalingana na tabia ya kitabu kama unabii wa kinabii ulioongozwa.

Danieli kama Fasihi

Danieli ina historia, lakini ina zaidi ya hayo. Inafundisha masomo ya kidini ya historia kwa kuangalia nyuma ya matukio ya kidunia ili kuonyesha maana na umuhimu wao wa kweli. Inaonyesha mkono na mpango wa Mungu katika historia kuitia jinsi inavyoripoti matukio.

Danieli kama Fasihi ya Hekima. Danieli ni kitabu cha hekima kilichokusudiwa kuwafanya watu wa Mungu wawe na hekima katika njia za Mungu. Mtu mwenye hekima husafishwa kuitia mateso, hutafuta njia ya haki, na huwaongoza wengine katika njia hiyo ([11:33-35](#); [12:3](#)). Mtu mwenye hekima anajua kwamba Mungu Aliye Juu Zaidi ni Mungu wa miungu, kwamba anashikilia siku zijazo mikononi mwake, na kwamba anaweza kuwaokoa watu wake kutoka kwa hatari yoyote ([3:16-18](#); [6:21-22](#); [12:1-3](#)).

Danieli kama Fasihi ya Unabii. Sehemu fulani za Danieli ni za aina ya fasihi inayoitwa fasihi ya unabii (*unabii* linatokana na neno la Kigiriki apokalupsis, linalomaanisha "ufunuo"). Aina hii inafunua pazia la historia ya dunia na kufichua shughuli za Mungu, malaika, na nguvu zingine za kiroho nyuma ya pazia. Shughuli hizi zinaathiri matukio ya kihistoria duniani. Fasihi ya unabii inafichua uhalisia kwa kutumia lugha tajiri ya alama kama vile sanamu, wanyama, au pembe zinaweza kuwakilisha vitu kama wafalme, falme, na watu.

Ni muhimu kutafsiri fasihi ya kiapokaliptiki kulingana na kile picha zake zinakusudia. Ni ukweli na hali gani iliyoko nyuma ya picha hizo? Muktadha wa kifasihi na historia ya nyuma ya kifungu lazima ichunguzwe ili kutafsiri alama zake ipasavyo. Wakati mwingine maarifa yanayohitajika kutafsiri picha hupatikana ndani ya maandishi ([7:1-14](#), [16-17](#), [23-25](#)). Katika hali nyingine, uchunguzi wa mazingira ya kijamii, kisiasa, kijeshi, au kitamaduni utatoa maarifa muhimu. Kwa mfano, kusoma historia ya Babeli kunawenza kusaidia kuelewa kwa nini picha fulani ya Babeli (kichwa cha dhahabu au simba) inafaa. Kwa kwenda nyuma ya matukio ya kidunia kuonyesha maana yao ya kweli, kitabu cha Danieli kinafundisha masomo kadhaa ya kiteolojia.

Maandishi ya Danieli

Toleo la Kigiriki la kale la Danieli na Vulgate ya Kilatini vinajumuisha vifungu vitatu ambavyo havipatikani katika maandiko ya Kiebrania. Vifungu hivi vimejumuishwa katika matoleo ya Biblia ya Kikatoliki ya Kirumi na ya Kiorthodoksi, lakini si katika matoleo ya Kiprotestanti.

Maana na Ujumbe

Mada kuu ya Danieli ni kwamba Mungu ni mfalme: Atatimiza makusudi yake kwa wanadamu na viumbe vyote. Historia inaelekea bila kukoma kuelekea Ufalme wa Mungu, ambapo utawala wa Mungu utaonekana kikamilifu. Mungu anahukumu na kuwaokoa watu wake, anadhibiti historia anavyotaka kwa kiwango cha ulimwengu, na kuinua au kuangusha falme na wafalme wa kipagani. Aliamua lini kumaliza Uhamisho ([9:18-19](#)), na anashinda na kudhibiti nguvu za uovu ([4:30, 32; 7:8, 20-21; 10:13; 11:28, 30-32](#)). Nguvu za mbinguni zinamwinamia ([3:28; 4:23, 35; 5:5; 6:21; 8:16; 9:21; 10:5, 13; 12:1](#)), na ana uwezo wa kufufua wafu ([12:1-3](#)). Hekima yake inadhibiti vitu vyote ([3:18; 11:35](#)). Anachagua na kuidhinisha wale wanaopendwa na kuthaminiwa sana machoni pake ([9:23; 10:11, 19](#)). Mungu anaunda Ufalme wake juu ya dunia yote milele, na watu wake watautawala pamoja na Mfalme wao, Mwana wa Adamu ([7:13, 22](#); tazama [Zab 110:1](#); [Math 24:27-44; 25:31; 26:2, 64](#); [Marko 14:62](#); [Ufunuo 1:7](#)).